

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นกลไกและกระบวนการสำคัญในการอบรมกล่อมเกลาให้บุคคลากรของชาติ มีความรู้ ความสามารถ ความฉลาด เป็นคนดี คนเก่ง มีร่างกายแข็งแรง พร้อมทั้งจะเป็นรากฐานของชีวิตให้ก้าวไปอยู่ในสังคมของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กรมวิชาการ. 2543 : 3) โดยเฉพาะสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ หรือที่เรียกกันว่าสังคมแห่งการเรียนรู้ ต้องสร้างเยาวชนของชาติ ให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มุ่งมั่นที่จะให้เยาวชนเป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ รู้จักแสวงหาความรู้ทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียน ให้เกิดประโยชน์ ต่อตนเองสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ นำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพของตนเอง อันนำไปสู่การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (อุดมศักดิ์ พลอยบุตร. 2544 : 2) ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ประการหนึ่งที่กำหนดให้ผู้เรียนต้องมีคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ ซึ่งเป็นการมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความตั้งใจเรียน เอาใจใส่และมีความเพียรพยายามในการเรียนรู้ สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้จากหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และเลือกใช้สื่อ ได้อย่างเหมาะสม มีบันทึกความรู้ วิเคราะห์ข้อมูลจากสิ่งที่เรียนรู้ สรุปเป็นองค์ความรู้ นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 ก : 29)

นอกจากนี้คุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ ยังเป็นลักษณะนิสัยอย่างหนึ่งที่สร้างศักยภาพ ในการนำชีวิตไปสู่ความสำเร็จเป็นคุณลักษณะที่พบเห็น โดยทั่วไปในแถบประเทศที่พัฒนาแล้วทั่วโลกแต่แทบจะไม่มีในสังคมไทย รากฐานความรู้ของคนไทย จึงอ่อนแอไม่สามารถแข่งขันกับผู้อื่นได้ โดยเฉพาะ วัยรุ่นไทยส่วนใหญ่ไม่มีความใฝ่เรียนรู้ ไม่นิยมนำหนังสือติดตัวไปไหน ๆ เหมือนคนต่างชาติที่ใฝ่เรียนรู้ด้วยการนำหนังสือติดตัวไปด้วยทุกสถานที่ทุกเวลา หากบุคคลใด ไม่มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ก็จะกลายเป็นคนล้าหลัง ไม่ทันคน ไม่ทันโลก ลำบากต่อการปรับเปลี่ยนตนเองให้เข้ากับกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และหลากหลาย ในยุคโลกาภิวัตน์

เพราะเป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร การรับรู้เพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ ต้องรับรู้เรียนรู้ที่จะวิเคราะห์ สังเคราะห์ แยกแยะและประเมินค่าของข้อมูลข่าวสาร ให้ถูกต้องก่อนนำไปใช้ประโยชน์ ความไม่ใส่ใจเรียนรู้ของคนในสังคม นอกจากจะนำความพ่ายแพ้มาสู่ชีวิตแต่ละคนแล้ว ยังส่งผลเสียต่อชาติบ้านเมืองอีกด้วย (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2542 : 71)

คุณลักษณะใฝ่เรียนรู้จึงมีความสำคัญและสมควรอย่างยิ่งในการส่งเสริมให้เกิดกับผู้เรียน ซึ่งจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีปัจจัยหลายประการที่ส่งผลต่อการเกิดคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน ปัจจัยแรกคือ การอบรมเลี้ยงดู เนื่องจากการอบรมเลี้ยงดูเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดวัยเด็ก ซึ่งผลการเลี้ยงดูและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เด็กได้รับในระแวกต้นของชีวิต จะมีอิทธิพลอย่างมากต่อการวางรากฐานชีวิตของเด็กต่อไป ดังนั้นหากพ่อแม่ส่งเสริมและสร้างให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ก็จะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ได้ (อุไรวรรณ คะนิงสุเกษม และคณะ. 2540 : 18) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมคิด อิศระวัฒน์ (2542 : 23) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวและการจัดระบบการเรียนการสอนในโรงเรียน นอกจากนี้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการเกิดคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นกระบวนการซึ่งครูและนักเรียนร่วมกันสร้างทางการเรียนรู้ และรวมถึงการสร้างค่านิยม ความเชื่อต่าง ๆ ในอันที่จะช่วยให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ เป็นกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ (อารีย์ เกื้อกูล. 2537 : 32) ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การสนับสนุนทางสังคม เนื่องจากการสนับสนุนทางสังคม ทำให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันในเรื่องที่ตนพึงประสงค์ในด้านต่าง ๆ เช่น การให้กำลังใจ ให้สิ่งของ เงินทองหรือวัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น (พิเชษฐ เรื่องแสง. 2546 : 45) ดังนั้นเมื่อบุคคลได้รับการสนับสนุนที่ดีทั้งในด้านของการเรียน และอุปกรณ์การเรียนต่าง ๆ ก็จะทำให้เกิดความพึงพอใจในการเรียนรู้ซึ่งจะนำไปสู่การเกิดคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพรรณ อุทัยวี (2544 : 89) พบว่า นักศึกษาครูในกลุ่มตัวอย่างรวมและทุกกลุ่มตัวอย่างย่อย ถ้าได้รับการสนับสนุนทางสังคมสูง ได้รับการส่งเสริมจากสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาสูง และมีการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาสูง จะมีพฤติกรรมใฝ่รู้สูงกว่านักศึกษาครูกลุ่มดังกล่าวที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมต่ำ ได้รับการส่งเสริมจากสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาต่ำ นอกจากปัจจัยภายนอกตัวบุคคลที่กล่าวมาข้างต้น ปัจจัยภายในตัวบุคคลก็เป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลต่อการเกิดคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ โดยเฉพาะนิสัยรักการอ่าน เนื่องจากบุคคลที่มีนิสัยรักการอ่านจะมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสนใจในการแสวงหาความรู้ต่าง ๆ ใน

การอ่านด้วยความพึงพอใจและมีกรปฏิบัติเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง เป็นความสนใจอ่านอย่าง
ไม่หยุดยั้ง จนเป็นความเคยชินที่จะต้องอ่านหนังสือ และไม่มีความรู้สึกฝืนใจในขณะที่อ่าน
หนังสือ (อวยพร พานิช และคณะ. 2543 : 41) ดังนั้นบุคคลที่มีนิสัยรักการอ่านจะพัฒนาไปสู่
การเป็นบุคคลที่มีความใฝ่เรียนรู้ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิรันดร์ ตั้งธีรบัณฑิตกุล,
อนันต์ ทองคำ และอนันต์ ไชยศักดิ์ (2543 : 56) พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ
คุณลักษณะการใฝ่รู้ใฝ่เรียน คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การเปิดรับสื่อมวลชน นิสัยรักการอ่าน
การเสริมแรงของผู้ปกครอง การเสริมแรงของครู และปัจจัยภายในอีกประการหนึ่ง คือ การ
มุ่งอนาคต เนื่องจากลักษณะมุ่งอนาคตเป็นลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถในการ
คาดการณ์ไกล เห็นความสำคัญของผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การรู้จักหรือตระหนักถึง
การวางแผน สามารถวางแผนปฏิบัติ เพื่อรอรับผลดีหรือป้องกันผลเสีย สามารถควบคุม
พฤติกรรมตนเอง ให้กระทำหรือละเว้น การกระทำบางอย่างตามความต้องการของตนเองและ
เล็งเห็นผลเสียที่เกิดขึ้นตามมาทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นในภายหลัง (วุฒิพงษ์ ทองก้อน. 2543 :
27) ดังนั้นบุคคลที่มีการมุ่งอนาคตสูงจึงต้องมีความเพียรพยายามไปสู่จุดหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งจะ
พัฒนาให้เกิดคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ คุณเดือน พันธุมนาวิน (2551 :
77) พบว่า ตัวแปรสำคัญที่เข้าสมการทำนายพฤติกรรมใฝ่รู้ในการเรียน รับผิดชอบในการเรียน
คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียน และลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน

จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีปัจจัยหลายด้านที่สามารถปลูกฝัง ส่งเสริม
สนับสนุน และสามารถพัฒนาคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจปัจจัย
ต่างๆ ที่จะส่งผลต่อคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนหรือไม่ และหากพบว่าปัจจัยต่างๆ มี
ส่งผลต่อคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ของนักเรียน ก็จะเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ
ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็น
พลเมืองไทยและพลโลก

คำถามการวิจัย

การอบรมเลี้ยงดู การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นิสัยรักการอ่าน การสนับสนุน
ทางสังคม และการมุ่งอนาคต จะมีความสัมพันธ์ และสามารถร่วมสร้างสมการพยากรณ์กับ
คุณลักษณะใฝ่เรียนรู้หรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นิสัรักการอ่าน การสนับสนุนทางสังคม และการมุ่งอนาคต กับคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

2. เพื่ออธิบายปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดู การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นิสัรักการอ่าน การสนับสนุนทางสังคม และการมุ่งอนาคต ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

สมมติฐานการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นิสัรักการอ่าน การสนับสนุนทางสังคม และการมุ่งอนาคต กับคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

2. เพื่ออธิบายปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดู การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นิสัรักการอ่าน การสนับสนุนทางสังคม และการมุ่งอนาคต ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 จำนวน 8,792 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 จำนวน 383 คน โดยคัดเลือกมาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling)

ขอบเขตด้านตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรพยากรณ์ (Predictor variable) มีจำนวน 5 ตัว ได้แก่

1.1 การอบรมเลี้ยงดู วิเคราะห์ได้ 4 ด้าน จากแนวคิดของกรมวิชาการ (2539 :

16 – 23) ได้แก่

1.1.1 ด้านร่างกาย

1.1.2 ด้านอารมณ์

1.1.3 ด้านสังคม

1.1.4 ด้านสติปัญญา

1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วิเคราะห์ได้ 4 ด้าน พัฒนาจาก

แบบสอบถามของบังอร เกิดคำ (2549 : 87) ได้แก่

1.2.1 รูปแบบการจัดกิจกรรม

1.2.2 การใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์

1.2.3 แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

1.2.4 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

1.3 นิษัยรักการอ่าน วิเคราะห์ได้ 3 ด้าน จากแนวคิดของ เปลื้อง ณ นคร

(2542 : 40) ได้แก่

1.3.1 ความสนใจใฝ่รู้ในการอ่าน

1.3.2 ความสม่ำเสมอในการอ่าน

1.3.3 เจตคติต่อการอ่าน

1.4 การสนับสนุนทางสังคม วิเคราะห์ได้ 2 ด้าน จากแนวคิด บุรณาการของ

พิเชษฐ เรื่องแสง (2546 : 30) และ เพชรา อินทราพานิช (2536 : 28) ได้แก่

1.4.1 ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู

1.4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน

1.5 การมุ่งอนาคต วิเคราะห์ได้ 2 ด้าน จากแนวคิดของอำพรพรรณ โปร่งจิต

(2545 : 12) ได้แก่

1.5.1 ด้านการวางแผนการทำงาน

1.5.2 ด้านผลงานและอนาคต

2. ตัวแปรเกณฑ์ (Criterion variable) คือ คุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ วิเคราะห์ได้ 4 ด้าน จากการสังเคราะห์พฤติกรรมบ่งชี้ของผู้ที่มีคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ จากแนวคิดของ นักวิชาการ และนักการศึกษา ได้แก่

- 2.1 เป็นคนช่างสังเกตและอยากรู้อยากเห็น
- 2.2 มีความเพียรพยายามและตั้งใจ
- 2.3 มีความขยันและอดทน
- 2.4 มีความคิดริเริ่มมั่นใจในตนเอง

ขอบเขตด้านระยะเวลาในการวิจัย

ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554

นิยามศัพท์เฉพาะ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่แสดงออกถึงความกระตือรือร้น ความสนใจ ตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และนำไป ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ซึ่งสามารถวัดได้ด้วยแบบวัดคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ที่ผู้วิจัย สร้างขึ้น ซึ่งแบบวัดมีลักษณะเป็นแบบวัดสถานการณ์ 3 ตัวเลือก ให้คะแนนระดับ 1 2 และ 3 ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยด้านต่าง ๆ 5 ด้านดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกที่พ่อแม่หรือผู้ปกครอง ปฏิบัติต่อลูกทั้งทางวาจาและกริยาท่าทาง ในลักษณะของการอบรมสั่งสอน เอาใจใส่ดูแลชี้แนะ ให้รางวัลและลงโทษ ซึ่งสามารถวัดได้ด้วยแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็น แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด
2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง พฤติกรรมการสอนและวิธีการสอนที่ ครูจัดให้กับผู้เรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียน การสอนซึ่งสามารถวัดได้วัดได้ด้วยแบบสอบถามการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่ผู้วิจัย สร้างขึ้นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และ น้อยที่สุด
3. นิสัยรักการอ่าน หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออกถึงความสนใจในการ แสวงหาความรู้ต่าง ๆ ในการอ่านด้วยความพึงพอใจและมีการปฏิบัติเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง

ซึ่งสามารถวัดได้ด้วยแบบวัดนิสัยรักการอ่านที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

4. การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางที่ดี และจะทำให้เกิดความพึงพอใจต่อกันและกัน ซึ่งสามารถวัดได้ด้วยแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

5. การมุ่งอนาคต หมายถึง ลักษณะประเภทหนึ่งของบุคคลในอันที่จะคาดการณ์ไกล และเห็นความสำคัญของสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยเล็งเห็นผลดีผลเสียมีการวางแผนปฏิบัติ รวมทั้งมีความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมตนเอง ให้กระทำหรือหรือละเว้นการกระทำบางอย่างตามแผนการที่ตนวางไว้ สามารถยอมรับความลำบากในปัจจุบันเพื่ออนาคตที่ดีกว่าซึ่งสามารถวัดได้ด้วยแบบวัดการมุ่งอนาคตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยเป็นแนวทางให้แก่ นักการศึกษา ผู้บริหาร และครูผู้สอน ในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน ให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ และหากพบว่า ตัวแปรใดมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ผู้ที่เกี่ยวข้องจะได้พิจารณาหาแนวทางส่งเสริมให้พัฒนานักเรียนเป็นไปในรูปแบบที่เหมาะสมต่อไป